

AX-105

May-2016

M.A., Sem.-II

411- Sanskrit

(EA : Philosophy) (ब्रह्मसूत्र-शारीरकभाष्यम् - नियतांश)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : प्रश्नपत्रमां छपायेल प्रश्नक्रमांक ज उत्तरवहीमां लपो.

Instruction : Write the question number in answer book as printed in the question paper.

1. (a) नीचेनामांथी कोर्पण अक गद्यभंडनो अनुवाद करो : 8

Translate any **one** paragraph from the following :

(1) अतश्च संक्षेपमिमं शृणुध्वं नारायणः सर्वमिदं पुराणः । स सर्ग काले च करोति सर्वं संहारकाले च तदति भूयः । इति पुराणे (महा.भा.सं.आ.पूना १२-२६०-११०) ।

भगवद्गीतासु च - अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयः तथा । इति । परमात्मानमेव प्रकृत्य आपस्तम्बः पठति (ध.सू) - तस्मात् कायाः प्रभवन्ति सर्वे, स मूलं शाश्वतिकः स नित्यः । इति । एवम् अनेकशः स्मृतिषु अपि ईश्वरः कारणत्वेन उपादानत्वेन च प्रकाशयते ।

(2) अपि च अन्त्यम् इदं प्रमाणम् आत्मैकत्वस्य प्रतिपादकम् - नातः परं किञ्चिद् आकाङ्क्ष्यम् अस्ति । यथा हि लोके यजेत इत्युक्ते किं केन कथम् इति आकाङ्क्ष्यते, नैवं “तत् त्वमसि”, “अहं ब्रह्मास्मि” इत्युक्ते किञ्चिद् अन्यद् आकाङ्क्ष्यम् अस्ति; सर्वात्मैकत्वविषयत्वावगतेः । सति हि अन्यस्मिन् अवशिष्यमाणे अर्थे आकाङ्क्षा स्यात्, न तु आत्मैकत्वव्यतिरेकेण अवशिष्यमाणो-अन्यो-अर्थो अस्तिय आकाङ्क्ष्यते ।

(b) नीचेनामांथी कोर्पण अक सूत्र समझावो : 6

Explain any **one** Sutra of the following :

(1) इतरेषाम् च अनुपलब्धेः ।

(2) पटवत् च ।

2. (a) ‘विलक्षणत्व - अधिकरणम्’ ने विस्तारथी समझावो. 8

अथवा/OR

उपसंहार - दर्शनाधिकरणम् ने विस्तारथी समझावो.

(b) नीचेनामांथी कोर्पण अक उपर टूकनोंध लपो : 6

Write short note on any **one** of the following :

(1) कारणकार्य - अनन्यत्व

(2) स्मृतिविरोधः

3. (a) શંકરાચાર્યના મતાનુસાર સ્મૃતિપાદમાં સાંખ્યમતનું નિરાકરણ સમજાવો. 10
- અથવા/OR**
- શંકરાચાર્યના મતાનુસાર સ્મૃતિપાદમાં કાર્ય-કારણ સ્વરૂપની વિગતે ચર્ચા કરો.
- (b) નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો : (કોઈપણ બે) 4
- Answer following questions in brief : (any two)
- (1) ભાષ્યનું લક્ષણ સમજાવો.
- (2) સત્કાર્યવાદનો અર્થ સમજાવો.
- (3) શાંકરમતાનુસાર ત્રિવિધસત્તા સમજાવો.
- (4) વાચારમ્ભણં વિકારો નામધેયમ્ મૃત્તિકા इत्येवं सत्यम् वाक्य सમજાવો.
4. 'દર્શન' શબ્દને સમજાવી અને વેદાન્તદર્શનનો વિસ્તૃત પરિચય આપો. 14
- અથવા/OR**
- ભારતીય પરંપરાના સાંખ્યદર્શન અને યોગદર્શનનો પરિચય આપો.
5. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ આપો : 14
- Answer following questions in **one** or **two** sentences :
- (1) શાંકરભાષ્યનું બીજું નામ શું છે ?
- (2) સૂત્રનું લક્ષણ જણાવો.
- (3) શંકરાચાર્ય અનુસાર 'અધ્યાસ'નું સ્વરૂપ સમજાવો.
- (4) વૈશેષિક દર્શનના રચયિતા કોણ છે ?
- (5) ભારતીય પરંપરામાં કુલ કેટલા દર્શનો છે અને કયા-કયા દર્શનો છે ?
- (6) શંકરાચાર્ય અનુસાર જગતનું ઉપાદાન-નિમિત્ત કારણ કોણ છે ?
- (7) સાંખ્ય દર્શનમાં પ્રકૃતિના કયા-કયા ગુણો છે ?
- (8) અધિકરણની વિશેષતા સમજાવો.
- (9) સ્મૃતિપાદમાં શંકરાચાર્યે કયા મતોનું ખંડન કર્યું છે ?
- (10) બ્રહ્મસૂત્ર ઉપર લખાયેલા પાંચ ભાષ્યોના નામ આપો.
- (11) શાંકરવેદાન્ત કયા-કયા પ્રમાણો સ્વીકારે છે ?
- (12) સાંખ્યદર્શનના મુખ્ય તત્ત્વોના નામ જણાવો.
- (13) શિષ્ટ-અપરિગ્રહ એટલે શું ?
- (14) પ્રસ્થાનત્રયીમાં કયા ગ્રંથોનો સમાવેશ થાય છે ?

AX-105

May-2016

M.A., Sem.-II

411 : Sanskrit

(EB : Alankar Shastra)

(शब्दशक्तयः, ध्वनिविचारः, दशरूपकविचारः)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : (1) જમણી બાજુ દર્શાવેલ આંકડા ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions : Figure to the right side indicate marks.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છપાયેલ પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

Write the question number in answer book as printed in the question paper.

1. (a) સંકેત એટલે શું ? તે સમજાવી સંકેત વિષયક બે મતો – વ્યક્તિવાદ અને જાતિવાદને ચર્ચો. 10

અથવા/OR

ટૂંકનોંધ લખો :

(1) આકાંક્ષા – યોગ્યતા – સન્નિધિ

(2) શબ્દોની ચાર પ્રકારની પ્રવૃત્તિ

(b) નીચેનામાંથી ગમે તે બે પ્રશ્નોનાં જવાબ ટૂંકમાં લખો : 4

(1) તાત્પર્યાર્થઃ । થી અલંકારશાસ્ત્રીઓ શો અર્થ લે છે ?

(2) ઉપાધિશ્ચ દ્વિવિધઃ । વાક્ય મુજબ બે પ્રકારની ઉપાધિ કઈ-કઈ છે ?

(3) અપોહવાદને મમ્મટ કેવી રીતે સમજાવે છે ?

2. (a) લક્ષણા પ્રવૃત્ત થવાની પૂર્વશરતો સોદાહરણ સમજાવો. 10

અથવા/OR

લક્ષણા તેન ષડ્વિધા । – એટલે શું ? તે સમજાવી શુદ્ધાલક્ષણા અને તેના પ્રકારો સોદાહરણ ચર્ચો.

(b) નીચેનામાંથી ગમે તે બે પર ટૂંકનોંધ લખો : 4

(1) ગૌણી લક્ષણા અને તેના પ્રકારો

(2) જહત્સ્વાર્થાલક્ષણા અને અજહત્સ્વાર્થાલક્ષણા

(3) તદેષા કથિતા ત્રિધા ।

3. (a) ‘ध्वनि’ शब्दना पांय अर्थो यर्या, आनंदवर्धनने अभिप्रेत काव्यात्मा ध्वनिनी सविस्तर यर्या करो. 10

अथवा/OR

यत्रार्थः शब्दो वा तमर्थमुपसर्जनीकृतस्वार्थो ।

व्यङ्क्तः काव्यविशेषः स ध्वनिरिति सूरिभिः कथितः ।। – कारिकाने समजावो.

- (b) नीयेना प्रश्नोभांथी गमे ते भे प्रश्नोना जवाब संक्षेपमां लभो : 4
- (1) ‘रसवद् अलङ्कारः ।’ ना भे अर्थघटनो कया-कया छे ?
- (2) ध्वन्यालोक परनी प्रसिद्ध टीका अने टीकाकारनुं नाम लभो.
- (3) ध्वनिनो अन्तर्भाव कया अलंकारमां थई शके ? शा माटे ?
4. (a) दशरूपकने लक्ष्यमां राजीने नाटकनुं स्वरूप स्पष्ट करो. 10

अथवा/OR

आचार्य धनंजय प्रभाषे प्रकरण प्रकारना रूपकनुं स्वरूप स्पष्ट करो.

- (b) टूंकनोंध लभो : (गमे ते अेक) 4
- (1) पताकास्थानक
- (2) आकाशभाषित
5. नीयेना प्रश्नोना जवाब संक्षेपमां लभो : 14
- (1) आनंदवर्धन वैयाकरणोने ‘प्रथमे हि विद्वांसः’ शा माटे कडे छे ?
- (2) मडाकविओनी वाणीमां विलसता प्रतीयमान तत्त्वने आनंदवर्धन कोनी साथे सरभावे छे ?
- (3) शब्द केटलां प्रकारनो डोई शके ?
- (4) मञ्चाः क्रोशन्ति । उदाहरणमां लक्षणा केवी रीते मानी शकाय ?
- (5) लास्यांगो केटलां छे ? तेनुं निरूपण कया रूपकमां आवश्यक मनाय छे ?
- (6) प्रहसननां प्रकारभेद लभो.
- (7) आयुरेवेदम् – उदाहरण समजावो.